

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Epistolai tu hagiū Isidōru tu Pēlusiōtu

Isidorus <Pelusiota>

Parisiis, 1585

Emendata quædam in Homiliis Chrysost. in Acta, Cap. 24.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71898)

Emendata quaedam in Homiliis Chrysoft. in Acta.

CAP. XLIII.

CUM superiore anno Latinam Chrysoftomi in Apostolorum Acta versionem ad Græcum exemplar, quod à clarissimo viro D. Nullio utendum acceperam, contulisset, tot interpretum errata deprehendi, ut si ea hinc ascribere atque emendare aggrediar, non vnus voluminis res futura sit. Itaque ne nimia prolixitate Lectori tædium pariam, ea tantum loca hoc capite annotabo, quæ mihi in quattuor primis Homiliis, quas Erasmus Latinas fecit, castigationis indigere visa sunt. Hinc enim admonebuntur interpretes, ut in vertendis classicis Authoribus minus negligenter segerant, cum animaduertant eruditissimum ac summa facundia præditum virum tam sæpè, non sine ingenti Lectorum fraude falli, dum doctrina sua fretus, minus, quàm par sit, industriæ ac iudicij adhibet. Igitur hom. i. in his verbis, quod quærebatur, illud erat, ut homines audirent eum excitatum à mortuis, &c. In Græco est, τὸ πνευμάτι .i. ut crederent. Super his Lucæ verb. Πρῶτοι δὲ ἐδίδασκετε, &c. Magna laus Apostolorum cum talia fuerint aggressi. G. ὅταν τὰ τοιαῦτα ὄσιν ἐγγεχειρισμένοι .i. cum talia eorum fidei commissa sint. Aliud enim significat ἐγγεχειρίζειν, quàm ἐγχεῖν. Super his verb. Per dies quadraginta, Aduolabat enim ac deuolabat. In Nulliano codice est, ἐφίετο γὰρ καὶ ἀφίετο. Infrà item, vbi habet Erasmi versio, Quapropter & incredulos per fidem colligimus, codex quo sum vsus, habet: καὶ τὰς ἀποστόλους ἐπιτίθει σιλοζόμεθα. hoc est, Atque etiam Apostolos eos hinc fuisse colligimus. Erasmus videtur legisse ἀπίστους, sed ἀποστόλους legendum esse patet ex his quæ sequuntur. Mox etiam pro, pudefaciunt, lubentius legerim, transfigunt, cum in Græco sit παρειέρισσι. Sic in his verbis, Vide quomodo desperationem hanc dissoluat, anxietatem malim, ἀγωνίας. Sequitur aliquanto post, Si Daniel angelum visurus semotus est. Vbi non animaduertit interpret ἀγγέλου hoc loco non semotionis nec secessionis significationem habere, sed grauissimi cuiusdam metus, præ quo artus penè dissoluantur. Non longè hinc, Quoniam in baptismo, &c. Hæc sic potius vertenda sunt, Quoniam id quod præcipuam vim habebat, hoc est Spiritus, adest, per quem etiam aqua fit efficax. Perinde videlicet atque ipse Christus dicitur, cum tamen nequaquam vnctus esset oleo, sed Spiritum sanctum accepisset. Quanquam etiam alioqui comperire licet eos aqua tinctos fuisse. Erasmus hic dum voculam hanc ὡσπερουῶ in duas diuidit, cogitur de suo hæc verba addere, Sic & baptizati dicuntur discipuli, ut similitudini sua constet redditio. Paulo post, Iam enim multa de hoc baptismo dixerat. Erasmus hic quoque de suo hanc vocem, baptismo, addit. Et malè. subauditur enim, Spiritu, non, baptismo, ut patet ex eo quod mox sequitur, vbi tamen etiam grauius idem errauit, dum hæc verba, μὴ νομίσατε αὐτὸ ἐνέργειαν εἶναι ἀνυπόστατον ita transfert, Ne putarent hanc spiritus vim talem vt nusquam appareat. Non enim dubium est, quin ita potius vertendum sit, Ne arbitrentur ipsum (spiritum) vim ac facultatem esse, quæ per se minimè subsisteret. Erant enim qui Spiritum sanctum personam haudquaquam constituere dicerent, sed ἐνέργειαν duntaxat esse, hoc est, vim quandam & operationem. Quorum sententiam refellit Gregorius Nazianz. Orat. 5. de Theolog. atque etiam vocabuli Homonymia ludens in Orat. de sancta Pentecoste, ait, huiusmodi opinionem aduersarij spiritus ἐνέργειαν .i. afflatum esse. Infrà ead. Hom. i. in his verbis, Si quis aditurus annonæ præfecturam, sibi parat quicquid ad vsum vitæ pertinet, Græca

Græca hæc parum commodè reddit Erasmus, εἰ γὰρ ὅτι ἀρχὴν μέλλων ἕνεκα τῆς βιωτικῆς ὀφθαλμοῦ ἐκείνου πάντα τὸν βίον. Sic enim potius verti debent: Etenim si is qui mundanum aliquem magistratum aditurus est, toto antè vitæ tempore se præparat. Idem enim planè est βιωτικὴ ἀρχή, quod κοσμικὴ, vel ποσειδωνος. Eadem Hom. Tu verò vbi vigilandum erat, non occupas istam humanitatem Dei. G. ἐνθα ἔδει ἀποδοῦναι, ἢ προσέλαβη τὴν φιλ. i. vbi diligentia adhibenda erat, non huiusmodi benignitatem allegas. At illud crassius, quod paulo pòst hæc verba, ἔται καὶ τὰ παρ' ἐαυτοῦ εἰσενέγκωμεν, vertit, quum eam nostra sponte amplectemur. Quis enim non videt ita potius transferendum, Quum ea quoque quæ muneris hostri sunt, præstiterimus. Quæ autem non multo pòst sequuntur, longiùs adhuc ab Authoris mente absunt. Vbi enim habet Latina versio, Cur autè istiusmodi causificationes aduersus tuam ipsius salutem vsurpas, Græca ad hunc modum habent: τί οὐκ ἂν καταξιώσεις, φησὶ πάλιν ἀπελευσεται κενὸς κατορθωμάτων; i. Quid igitur, dicit aliquis, si is qui baptismum consecutus est, rursum virtutibus vacuus hinc abscessurus est? Sunt enim verba hominis baptismum differentis. Haud multo leuius est, quod inferius aliquantò sequitur, Quid ais homo, qui tantis malis plenus es ac deploratus: Semel factus es amicus, semel vltioni supremæ subductus es. Græca enim sic habent: τί φῆς ἀνθρώπε; μετὲς ὧν κακῶν τοσούτων καὶ ἀπεγνωσμένος, ἀχρόον ἐγένεθαι φίλος καὶ ποσειδωνος πλὴν ἀνωτάτω πικρῶ ἀντιώρθευς, hoc est: Quid ais homo? Cùm tot malis scateres, ac deploratus esses, repente amicus factus es, atque ad summum honorem euectus. Sed & aliquantò pòst contra omninò vertit, quàm oporteat. Sic enim habet ipsius translatio, Præclara verò & expetenda mysteria. At nullus animam agens capit lotionem. Ad hunc autem modum transferendum erat: Si præclara & expetenda mysteria sunt, nullus animam agens baptismum capiat. hoc est, non eò vsque baptismum differat, donec morti propinquus sit. Eos enim insectatur, quos veteres Clinicos appellabant, hoc est, qui non nisi sub vitæ catastrophæ baptizari volebant. Non longè hinc, pro, præsertim, reponendū, idque. Alioqui enim ridicula esset ratio. Sic etiam paulo pòst, pro, Nunc non est dies quadragesimus, vertendum, Nunc non est Quadragesimæ tempus. Infra rursum, hæc verba, Quam ob causam non perdidisti quò cœperas? non extant in Nulliano codice. Est certè sensui potius officere quàm prodesse videntur. Hoc enim vult Chrysostomus, eum qui ad baptismum non accedit, omni excusatione carere: cum autem, qui, cum ex vitæ Christianæ præscripto viuere aggressus sit, non tamen id præstiterit, causari posse præceptorum Dei grauitatem. Malo enim hoc loco Erasmi lectionè sequi, quæ ποσειδωνοῦ ἔχει, quàm παρηγμάτων, vt est in Nullij libro. Quin in his quoque verbis, Rursum quos æstus pectoris sentio, quoties alios video sub extremum halitum festinantes ad initiationem, nec hinc fieri puriores, non leuis error mihi inesse videtur. Hinc enim suspicari quispiam posset baptismū in vitæ fine susceptum nil utilitatis asferre. Atqui Græcorum verborum sensus is non est, ὅταν ἐπέθῃ ἰδὼ ποσειδωνος ἐσχάτας φθάνοντα ἀναπνοῆς, καὶ μὴδὲ ἐντεῦθεν σαφρονισμοῦ. i. quoties alios video ad extremos vitæ spiritus peruenire, ac ne hinc quidem tamen meliores ac prudentiores fieri. s. vt baptismum suscipiant. Quod autem mox sequitur, Et si contingat à morbo conualescere, grauius etiam dolet velut affectus contumelia, non sic intelligendum est, quasi doleat se sanitati restitutum esse, verūm quia ægrè fert se ad suscipiendum baptismum inductum esse, quia per ea pacta, quæ in sacro lauacro cum Deo

ineuntur, videt sibi interdictas voluptates, quibus diutiùs frui veller. Paulo pòst, typographorum, vt reor, negligentia scèdum erratum abrepfit. Vbi enim habetur, In hoc dedit baptismum, non vt eo accepto mox decedamus, sed vt semper viuentes baptismi fructus proferamus, quis est tam plumbei ingenij, quin prima fronte perspicere possit, pro, semper viuentes, vnico vocabulo legi debere, superiuentes, G. ὄπισθ' ἑαυτῶν. Sub finem, Non enim vestra culpa fiunt ista, sed ingratorum. Ego autem sic, Non enim nostra culpa ista fiunt, sed vācordium hominum. Id enim significat hoc loco ἀγνωμόνων vocabulum. Hom. 2. hæc verba, eòque multo cum honore adeunt, malè hic inserta sunt: nec ea habet Nullij codex, imò nec Oecumenius agnoscit: verùm paulo pòst, vbi in Latina versione est, Sed quid dicunt, Nullianus liber habet, ἀλλὰ μετὰ πλείονος πῦρος προσῆλθον λέγοντες .i. cum maiore honore accedunt, dicentes. Infrà in his verbis, Hæc scire futura magnum est, &c. Græca sunt huiusmodi: τί γὰρ εἶπέ μοι μᾶλλον, τὸ μαθεῖν ὅτι βασιλεύσῃς πῆ, ἢ τὸ πῶτε; id est, Quid enim quæso maius est, scire quòd quispiam regnaturus sit, an quo tempore? Infrà adhuc, Si quidem illud abstulit, videlicet vt resurrectionis principium videretur. Græca autem sic habent: παρέλαβε γὰρ οὐκ αἶνον τὸ πῶ ἀρχῆν ἰδεῖν. hoc est, Minimè necessarium illud erat vt principium viderent. Erasimus ita vertit, quasi in Græco παρέλαβε legisset, Sed sanè παρέλαβε legendum est, vt etiam legit Oecumenius, hunc locum exponens. Paulo pòst, Vt non gererentur, Lege, vt non omnia gererentur. Et aliquot pòst versibus, Quāquam hoc & de Spiritu dictum est. G. πατέρος αὐτῶ, de ipso Patre, non πνεύματος, vt videtur Erasimus legisse. Liquet enim hunc locum Psalmistæ ad Patrem referendum esse. Mox, Mihi sanè videtur hæc, &c. Hæc sic lubentiùs verterim: Hæc enim eis adhuc interrogantibus, ac vehementer ad ea attendentibus quæ dicebantur, vigilantibusque ac minimè dormitantibus facta sunt. Quin etiam nubes ob eum extitit. Nam Moses ingressus quidem est in caliginem, verùm non illius causâ adhibita est nubes. Non longè hinc Superest vt digni videantur, quibus fides habeatur in his, de quibus loquuntur. G. ἀξίωσις ἢ ἑαυ οὐκ αἶνοι οὐκ ἔστι εἶπεν, ἄνδρες γαλιλαῖοι. τὸ γὰρ ἴδω τὴν πατρίδα μαθεῖν .i. fidem illi merebantur ex eo quod dicerent, Viri Galilæi. Hoc enim erat patriam eorum perspectam habere. Infrà, Eò quòd illis secundi aduentus non mediocris cognitio data sit. Gr. ἔμικρον ἀνιγμα, non parua significatio. Mox, Protinus addunt castigantium verba. Nullij codex habet κολακωδόντων: sed κολάζοντων malo, cum Erasmo. Neque enim κολακεία in angelos cadit. Nō longo intervallo, Vsq; adeò delectabantur illius mansuetudine. Græc. ἔπαινον ἤδεν αὐτῶ τὸ ἡμέρον .i. Vsq; adeò ipsius mansuetudinem compertam habebant. Paulo pòst, Aptum profectò congruūque responsum. Ego autem: Aptè profectò atque opportunè id Esaiæ dicere liceat, Fatuus fatua loquitur. Non multo pòst, Inducis malitiam creatam. Gr. ἀγέννητον .i. increatam. At grauius est quod non ita longè hinc sequitur, Nec verentur his senectutem ac longævitatē immensam dare: cū in Græco sit, τὸ γέρας τὸ μέγα αὐτοῖς ἀποδιδόντες .i. decus ingens ipsis (si malis) tribuentes .i. eandem cum Deo æternitatem. Verùm in loco meridiana luce clariore turpius adhuc postea labitur in his verbis, Tempestium igitur existimarunt iniqui loqui nugalia: cū in Græco sit, εὐχρηστοὺς εἶπεν, διηγήσαντό μοι παρανομοὶ ἀδολεχίας, hoc est, Tempestium itaque fuerit dicere, Narrauerunt mihi iniqui fabulationes. Hom. 3. Sed si quando ob aliquam causam res deuenerit ad contentionem, non tanquam ad principium

parum aut praefecturam fratrum atcedamus. Gr. ἀλλὰ εἶπω τίνος ἕνεκεν ἀξιμά-
 χητον τὸ ἀρχαῖα γέροντι; &c. At dicamne cur res hæc (nempe praefectura Ec-
 clesiastica) tanta contentione experatur? Quia non tanquam ad fratrum cu-
 ram & gubernationem accedimus, sed tanquam ad honorem nostrum & ob-
 lestationem. Paulo post, Rursus nisi semet omnibus præbeat. Delendum est,
 semet. De pecuniis enim loquitur Chrysostomus. Eodem modo pro his verbis,
 vt nulla ratio possit æstimare, lubenter reposuerim, vt nulla oratio possit expri-
 mere. Paulo post, Euenit vt quis successionem accipiat virorum improborum,
 quid consilij capiat, peccatis præuentus. Gr. σωβέη πινὰ τὸν κληρὸν δέξασθαι ἀν-
 δρῶν μορθηρῶν. τί δὲ βεβλήεσθαι ὅτι ἀμαρτήματα περιλαβῶσιν; hoc est: Contigit
 vt quidam vir improbus electus sit. Quid hîc consilij capiendum est ob præte-
 rita peccata? Ibid. Non oportet illum amittere. Gr. ἀφῆναι, i. absoluerè. Ibid.
 An excutiendus est prior? Gr. ἐκκόψαι δὲ ἀρῶτον; An prius cum excindere
 opus est? Ibid. Non oportet eligere quenquam, nec in alium reuocare gradû.
 Sic fortasse melius: Non oportet eum eligere, nec ad alium gradum proue-
 here? Infrà: Quum concupisces sacerdotium, ex aduerso pone criminationes;
 quas illi perpeti necesse est. Gr. ἀπίστησον τὰς εὐθυσίας τὰς ἐκεί. i. ex aduerso op-
 pone rationes, quas in futuro æuo reddendas habebis. ἐκεῖ enim idem est quod
 ἐν τῷ μέλλοντι. Paulo post: & præsentem deiiciant. Gr. χακίζοντες, vituperent.
 Mox, Hoc & nunc conuenit dicere, &c. In Nulliano codice Græca sunt
 huiusmodi. μᾶλλον δὲ νῦν ἔδὲ μετὰ τὸ ἐκβιῦσαι δῆλος τοῖς πολλοῖς. ἔ γὰρ ἔστιν αὐ-
 τοῖς πόλεμος. i. Imò, vt rectius loquar, plerisque, nec posteaquàm excesserint,
 perspicuum est bellum. Neque enim ipsi bellum gerunt. Non longè hinc,
 Quem enim conscium adibis, si procuraris vel per teipsum, &c. Vbi fallitur
 Erasmus, dum non animaduertit ποῖω σωεῖδῃ idem esse quod ποῖα σωεῖδῃς
 i. quanam conscientia. At illud crassius, quod aliquantò post sequitur, Neque
 enim arbitror quenquam, quamuis admodum gloriæ sitientem, nisi vocet ne-
 cessitas, velle Episcopû designari: solum in Græco habeatur, μὴ χαλδῶσις χρείας
 ἡελί(α)ν ἢ ἀπλῶς ἐπιδείκνυσθαι. i. velle sese duntaxat ostentare. Neque enim
 hîc loquitur Chrysostomus de Episcopatu: sed ait se non ambitionis studio, sed
 necessitate compulsus huiusmodi orationem habere. Itaque non mihi cum
 Erasmo conuenit; qui ἐπιδείκνυσθαι idem esse putat quod ἀποδείκνυσθαι, vel
 χειροτονεῖσθαι. Non longè post: Optarim enim ipse vel millies execrabilis esse.
 Gr. πηρωθῆναι. i. excæcari, lucè orbari. Sic mox, Dormienti mihi obseruami-
 ni. Emoriar nisi videor similis dolore exanimatis, nisi attonitus. Gr. χαθῦδοντί
 μοι παρῆσθε, εἰ μὴ τοῖς ὄψαλι τοῖς ὅμοια, εἰ μὴ τοῖς ἐξερηρόσιν. i. dormienti mihi
 adeste, ac perspicite an non paralyticis similis sim, an non iis qui mentis errore
 affecti sunt? Ibid. Rursus quantum animi solatium, si vos probati sitis. Gr. τίς
 ἀδυναμία, ἢ ἐξ εὐδοκμοῦτων; hoc est, Qui mæror, vobis virtute florentibus?
 Hom. 4. non longè à principio, Sed vt magis excitaret. Sic lege, Sed è cælo: vt
 animos illorum magis excitaret. Ac repleuit, inquit, totam domum. Longo
 post interuallo, Et Samuelem qui post quadraginta annos quum populi rem
 administrasset, tamen adhuc nutriebatur in templo. Vbinam hæc hauserit
 Erasmus nescio. Neque enim Scriptura hoc refert, nec Chrysostomus hoc ait.
 Sic enim Græca habent, καὶ μετὰ πέντε καὶ ἑξήκοντα ἔτη τῆς διμωγαγίας ἀπόμωρον,
 τὸν Σαμεὴλ ἀναχερόμωρον ἐν τῷ ναῷ. i. & post quadraginta annos administra-
 tionem populi capessuit: & Samuelem qui in templo enutriebatur. Erasmus
 autè Samueli tribuit id quod ad Mosem spectat. Paulo post, Frustrà gesserint.

Addo particulam negatiuam ex Nullij codice. Infrà: Nam Hieremias hîc illos reddit verecundos. Gr. ἀσπαφρόνισεν. i. prudentiores reddidit, castigauit. Mox Istitis nullus apparuit adhuc in terris agentibus. Gr. πᾶ ἐν τῇ γῆ δώκθισιν. i. terrena consecrantibus. Erasmus ita vertit, quasi in Græco esset, ἐν τῇ γῆ ἀγνοῦσιν. Aliquantò inferiùs: Pulchrè hoc dixit, quandoquidè hoc esse profitebatur. Usqueadè sonitus illos reddiderat attonitos. Liber quo sum vsus, ita habet: καὶ γὰρ τὸ αὐτολόγητο. ἕτως αὐτὸς ἐποίησεν ὁ χεῖρος. Mihi tamen magis placet, ἐποίησεν ὁ ἦχος, vt Erasmus legisse videtur, ob id quod deinceps sequitur, vbi alludit Chrysostomus ad illud Dauidis, In omnem terram exiit sonus eorum, &c. Infrà adhuc: Vbicunque fuerit improbitas, vnum hoc duntaxat studet nempe dicere. Quid tandem? &c. Gr. ἢ γὰρ ἰταμότης ἐν ζητῆ μόνον, εἰπὲν ὅτι δήποτε, ἔχ ὅπως πὶ λόγου παρ᾽ ἡμᾶς ἐχόμενον εἶποι. Quæ verba meliùs reddidit apud Oecumenium Hentenius ad hunc modum: Improbitas nanque id vnum quærit, vt quoquo modo aliquid dicat, non vt rationale aliquid dicat, sed tantum vt dicat. Hæc enim postrema verba addo ex Nulliano codice. Ibidè: In tanta versantes desperatione. Gr. ἀθυμία, mœrore. Nam desperationis vocabulum Apostolis non quadrat. Mox: Hebetudini crapulæque rem totam ascribunt. Gr. τῇ ποιότητι, i. qualitati, non autem quantitati. Ibid. Vidēsne illic curiositatem, &c. Hæc sic fortasse rectiùs, planiùs quidem verti possunt: Vides illic sollicitudinem (κηδεμονίαν,) hîc animi fiduciam? Nam etiam si illi admiratione ac stupore affecti fuissent, an non tamen sic quoque mirandum fuisset in tam numerosa multitudine in verba prorumpere hominem illiteratū & idiotam? Paulo pòst, Apud hostes & vociferantes. G. φοιῶντων. i. eadem anhelantes. Infrà ead. Hom. Num irrisionibus & conuiciis præsentium succubuerunt. Gr. ἐχὲν γέλωτι καὶ θυμῷ καὶ χλευαστῶ ἐμάχοντο; An non cum risu & ira & suggillatione dimicabant? Mox: Alij etiam scommatis incessabant. Erasmus legisse videtur ἐχλεύαζον. Nullianus tamen liber habet ἐκόλαζον. i. cruciatu afficiebant. Quam quidem lectionem potius amplectendam puto. Non longè hinc: Aduersus principes, qui publicum in ipsos ius habebant. Gr. πῶ κατ' αὐτῶν ἐξουσίαν ἐχόντων πάντων. i. cunctis potestatem aduersus eos habentibus. Hoc enim vult Chrysostomus ea conditione Christianos tum fuisse, vt cuius eòs pro libitu vexare liceret. Proximè sequitur, Qui in Academia. Platonis & Aristotelis deambulationibus exercitati depugnant. Gr. κατὰ σκιπέντων. i. computruerant. Sed multo grauius est quod deinde sequitur: Et in Stoicorum porticibus fuerant occupati, &c. Græca enim sunt huiusmodi: καὶ ὁ παρὲν λίμνας ἠχολημδρος ἕτως αὐτῶν ἐμαχέτησεν, ὡς εἰδὲ ἐι παρὲν ἰρθῶς ἀγλώπης ὁ ἀγὼν ἰὼ αὐτῶ. i. Atque is qui in stagnis sese occuparat (i. Petrus) vsqueadè ipsos superauit, tanquam ei cum mutis piscibus certamè esset. Infrà, Obtegetis faciem, G. ἐγγαλίμαθε. i. pudore suffundemini. Aliquanto pòst: Quid hîc non est stultiloquij? Gr. ποίαι ταῦτα ἐμύας; id est, Qua mûsca hæc non digna sunt? Non longè: Demonstrantes ea quæ per nos facta sunt, meliora esse quàm nos ipsos. Sic rectiùs: quæ nostra causâ facta sunt, nobis ipsis præstantiora esse.

Ammianum Marcellinum à Gregorio Naz. minimè dissentire in his quæ de Iuliani leuitate scribit. C A P. X X V.

CV M Iulianum Imperatorem, qui ob nefariam à Christiana religione defectionem, Apostatæ cognomentū est consecutus, insigni quadam leuitate ac morum